

RAMOWY PROGRAM SZKOLENIA

Tytuł programu

Ramowy program szkolenia w zakresie wspomagania szkół w rozwoju kompetencji uczniów – porozumiewanie się w językach obcych

Kompetencja kluczowa i etap edukacyjny

Porozumiewanie się w językach obcych – pierwszy i drugi etap edukacyjny

Opis kompetencji

Porozumiewanie się w językach obcych jest jedną z ośmiu kompetencji kluczowych, które w zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady Europy¹ zostały wskazane jako niezbędne do wyrównywania szans społecznych i możliwości zawodowych. Rozwijanie tej kompetencji może odbywać się w ramach lekcji języków obcych oraz na innych zajęciach prowadzonych w szkole.

Porozumiewanie się w obcych językach opiera się w znacznej mierze na tych samych wymiarach umiejętności, co porozumiewanie się w języku ojczystym – na zdolności do rozumienia, wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) w odpowiednim zakresie kontekstów społecznych i kulturalnych

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).

(w edukacji, szkoleniu, w pracy, domu i czasie wolnym) w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby. Porozumiewanie się w obcych językach wymaga również takich umiejętności, jak mediacja i rozumienie różnic kulturowych. Stopień opanowania języka przez daną osobę może być różny w przypadku czterech kompetencji językowych (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) i poszczególnych języków oraz zależny od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia oraz potrzeb lub zainteresowań danej osoby.

„Kompetencja porozumiewanie się w obcych językach wymaga znajomości słownictwa i gramatyki funkcjonalnej oraz świadomości głównych typów interakcji słownej i rejestrów języka. Istotna jest również znajomość konwencji społecznych oraz aspektu kulturowego i zmienności języków.

Na niezbędne umiejętności w zakresie komunikacji w językach obcych składa się zdolność rozumienia komunikatów słownych, inicjowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy oraz czytania, rozumienia i pisanie tekstów, odpowiednio do potrzeb danej osoby. Osoby powinny także być w stanie właściwie korzystać z pomocy oraz uczyć się języków również w nieformalny sposób w ramach uczenia się przez całe życie.

Pozytywna postawa obejmuje świadomość różnorodności kulturowej, a także zainteresowanie i ciekawość języków i komunikacji międzykulturowej”².

² Tamże.

Specyfika kształcenia kompetencji na I i II etapie edukacyjnym

Rozwój dziecka a rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym kształtowane są u uczniów wszystkie podstawowe sprawności (mówienie, słuchanie, pisanie, czytanie) służące rozwijaniu kompetencji językowej oraz elementy komunikacji niewerbalnej i mediacji. W kontekście kształtowania kompetencji językowej najważniejsze jest jednak rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem obcym w celach komunikacyjnych. Dzieci w tym wieku są bardziej otwarte na inność, ponieważ nie wykształciły jeszcze w swych umysłach sztywnych ram i schematów, które mogą być przeszkodą w rozwoju kompetencji komunikacyjnej w języku obcym. Pierwsze dziesięć lat życia jest okresem bardzo efektywnym w nauczaniu języka obcego (plastyczność narządów artykulacyjnych, niezakończony proces lateralizacji mózgu oraz znaczący rozwój kompetencji językowej w języku ojczystym). Na pierwszym etapie edukacyjnym poziom czynności umysłowych uczniów jest uzależniony przede wszystkim od konkretnej treści. Uczniowie stają się w coraz większym stopniu zdolni do koncentracji uwagi, spostrzeżeń i obserwacji zjawisk, jednak wciąż kierują swoją uwagę w stronę konkretnych przedmiotów i zjawisk z najbliższego otoczenia. W tym okresie rozwijają się podstawowe funkcje sfery intelektualnej, takie jak: analiza i synteza wzrokowa, słuchowa oraz kinestetyczno-ruchowa. Na drugim etapie edukacji występują wyraźne zmiany w sferze intelektualnej i w osobowości dziecka. Dziecko posługuje się coraz bardziej złożonymi pojęciami, doskonalone są takie umiejętności, jak: porównywanie, klasyfikowanie, abstrahowanie i uogólnianie oraz procesy analizy i syntezy. Uczeń skupia swą uwagę nie tylko na zjawiskach najbliższego otoczenia, lecz również na własnych czynnościach psychicznych i właściwościach osobowości. W tym okresie wzrasta również sprawność posługiwania się językiem ojczystym, który nie jest już

wyłącznie środkiem komunikacji, ale także przedmiotem analizy i głębszego poznania³. Nauka może teraz bazować nie tylko na pamięci mechanicznej, lecz także w coraz większym stopniu na pamięci logicznej. Inaczej mówiąc, dziecko dysponuje znacznie lepszym niż na wcześniejszym etapie edukacyjnym aparatem poznawczym, wykorzystywanym w nauce języka. Jest to również okres, kiedy następuje znaczący społeczny i kognitywny rozwój uczniów. W porównaniu do okresu wczesnoszkolnego dziecko jest w stanie podjąć większy wysiłek związany z nauką w szkole, lepiej rozumie swoje emocje i emocje innych oraz wyraża je w różny sposób; rośnie również zdolność do współpracy i zrozumienia innych ludzi. Biorąc pod uwagę różne czynniki psychopedagogiczne: poznawcze, afektywne i językowe, uczeń szkoły podstawowej posiada doskonałe predyspozycje do nauki języków obcych. Charakteryzuje go naturalna ciekawość świata, brak barier językowych i traktowanie języka obcego w sposób holistyczny (jeden z kanałów komunikacyjnych).

Kompetencje porozumiewanie się w językach obcych w zapisach podstawy programowej⁴

Specyfikę kształcenia kompetencji porozumiewanie się w językach obcych na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym określają zapisy podstawy programowej kształcenia ogólnego. Ogólnym celem kształcenia w zakresie język obcy nowożytny w szkole podstawowej jest znajomość podstawowych środków językowych: leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych, rozumienie bardzo prostych i krótkich wypowiedzi ustnych, artykułowanych wyraźnie i powoli, oraz kształtowanie umiejętności uczestniczenia w prostej rozmowie i reagowania w typowych sytuacjach adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

³ D. Sikora-Banasik (red), *Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych. Zarys teorii i praktyki*, CODN, Warszawa 2009, s.41.

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977).

Podstawa programowa przewiduje rozwijanie kompetencji wpływających na wszechstronny rozwój dziecka. Obok kompetencji językowych przewiduje ona rozwój wielu kompetencji okołojęzykowych, które tworzą fundament pod naukę języka obcego w przyszłości, takich jak: korzystanie ze słowników obrazkowych, multimediów, dokonywanie samooceny, współpraca w grupie, stosowanie strategii komunikacyjnych, postawa otwartości i tolerancji oraz świadomość językowa.

Zasady wspierania dzieci w kształtowaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych na I i II etapie edukacyjnym⁵

Duży wpływ na nastawienie uczniów do nauki na tym etapie ma postawa nauczyciela i jego sposób pracy (m.in. świadome kierowanie procesem uczenia się, organizacja pracy, jasna struktura lekcji, nawiązywanie do realnych zainteresowań dzieci). Zadaniem nauczyciela jest kształcenie zachowań sprzyjających przyswajaniu języka oraz stopniowe rozwijanie świadomości językowej, która dotyczy zarówno języka ojczystego, jak i obcego. Zadania językowe powinny być źródłem nowej wiedzy o świecie i o samym sobie oraz stanowić dla ucznia wyzwanie intelektualne – umożliwiać mu kształtowanie umiejętności twórczego i krytycznego myślenia. Za najbardziej sprzyjające rozwojowi na tym poziomie wiekowym uważa się metody aktywne – uczenie się w działaniu. W tym kontekście ważna jest odpowiednia aranżacja przestrzeni klasowej, tak aby zapewnić możliwość aktywności ruchowej w trakcie zajęć oraz obserwacji własnych reakcji przez uczniów. Warunkiem powodzenia zajęć wykorzystujących różne formy interakcji jest systematyczna praca nad rozwojem zachowań społecznych uczniów, takich jak: akceptacja społeczno-kulturowych zasad zachowania, umiejętności zgodnej współpracy lub przyjaznego współzawodnictwa, np.: nieprzerywania, gdy mówi inny uczeń, kształtowanie umiejętności aktywnego słuchania i adekwatnego reagowania. Ze względu na ograniczenie zakresu

⁵ [Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie](#), Centralny Ośrodek Rozwoju Nauczycieli, Warszawa 2001 [online, dostęp dn. 18.06.2016].

i trwałości pamięci, zaleca się częste powtarzanie ćwiczonego materiału językowego. Na pierwszym etapie edukacyjnym główną zasadą odnoszącą się do zjawiska uwagi, jest odpowiednio częsta zmiana aktywności i form pracy na lekcji. Nieodłącznym elementem rozwijania efektywnej komunikacji językowej jest również kształtowanie wrażliwości interpersonalnej i interkulturowej. Istotnym elementem rozwijania wrażliwości interkulturowej jest refleksja na temat własnej tożsamości narodowej.

Na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym postawa i sposób pracy nauczyciela mają wpływ na reakcje emocjonalne ucznia. Zadaniem nauczyciela jest więc wzmacnianie u ucznia poczucia wartości, rozwijanie poczucia skuteczności własnego działania i kreowania pozytywnego obrazu siebie jako osoby uczącej się języka obcego. Pozytywna informacja zwrotna oraz docenianie wysiłków ucznia są elementami budowania motywacji. Motywacja dzieci, zwłaszcza na tak wczesnych etapach nauczania, jest kluczowym czynnikiem nauki, dlatego nauczyciel powinien starać się ją szczególnie podtrzymywać (dużą rolę odgrywa odpowiednia postawa nauczyciela przejawiająca się życzliwością, uśmiechem, entuzjazmem, a dodatkowo ważna jest umiejętność adaptacji podręcznika, wykorzystania atrakcyjnych pomocy dydaktycznych, regularne stosowanie TIK). Jednym z najważniejszych długofalowych celów nowoczesnego nauczania jest wdrażanie ucznia do stopniowej postawy autonomicznej w uczeniu się oraz kształtowanie postawy wytrwałości w zdobywaniu wiedzy. Na pierwszym i drugim etapie edukacji ważnym elementem w kształceniu językowym uczniów jest również współpraca z rodzicami i angażowanie ich jako partnerów procesu edukacyjnego.

Zgodnie z zaleceniami podstawy programowej oraz na podstawie Europejskiego Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) kształtowanie kompetencji uczniów powinno odbywać się poprzez:

- stosowanie interaktywnych form pracy w nauczaniu języków obcych na tym etapie;
- wykorzystywanie aktywizujących metod pracy (m.in. praca w parach, grupach, praca metodą projektu, stacje zadaniowe, gry i zabawy językowe) oraz wykorzystywania języka obcego jako narzędzia komunikacji na lekcji;

- oddziaływanie polisensoryczne, czyli umożliwienie dziecku nauki poprzez wszystkie zmysły;
- zachowanie kolejności rozwoju sprawności rozumienia przed produkcją;
- integrowanie sprawności językowych pod kątem realizacji celów komunikacyjnych;
- nauczanie gotowych zwrotów oraz regularne wdrażanie i powtarzanie funkcji językowych w połączeniu z rozwijaniem kompetencji społecznych;
- nawiązywanie do świata bliskiego dziecku (wykorzystanie przedmiotów, flashcards, tablic multimedialnych);
- dostosowanie treści do zainteresowań i potrzeb uczniów, m.in. z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- budowanie pozytywnego nastawienia do nauki języka obcego i motywacji dzieci do uczenia się języka obcego na kolejnym etapie edukacyjnym;
- tworzenie atmosfery bezpieczeństwa i generowania pozytywnych emocji związanych z nauką;
- kształtowanie podstaw samodzielności i współodpowiedzialności za proces uczenia się;
- wdrażanie do wyrażania, rozumienia i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie;
- kształtowanie podstawowej wiedzy dziecka dotyczących przynależności do różnych wspólnot oraz modelowanie zachowań w stosunku do przedstawicieli innych narodowości i ich języków;
- współpracę z rodzicami i pokazywanie im specyfiki kształcenia kompetencji porozumiewania się w językach obcych na tym etapie.

Profil kompetencyjny ucznia

Uczniowie rozpoczynający naukę języka obcego w kształceniu zintegrowanym zgodnie ze wskaźnikami biegłości językowej, opisanymi w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ), są użytkownikami języka na poziomie podstawowym, czyli poziomie A. Edukacja językowa na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym pozwala na osiągnięcie wskaźników szczegółowo opisanych dla poziomów A1 oraz A2 ESOKJ.

Profil kompetencyjny ucznia na I etapie edukacyjnym⁶

Wiedza

- wie, że ludzie posługują się różnymi językami świata i aby się z nimi porozumieć, trzeba nauczyć się języków (kompetencje okołojęzykowe);
- zna podstawowe wyrażenia i zwroty zgodnie z założeniami podstawy programowej, dotyczące szczególnie problemów i sytuacji bliskich światu dziecka;
- zna i rozumie polecenia typowe dla organizacji procesu lekcyjnego w języku obcym;
- zna elementarne wyznaczniki własnej tożsamości kulturowej oraz wspólnot, do których należy.

Umiejętności

⁶ Opracowano na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977) oraz *Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, CODN, Warszawa 2001.

- potrafi posługiwać się zasobem środków językowych (fonetycznych, leksykalnych, gramatycznych) umożliwiającym rozumienie i tworzenie wypowiedzi zgodnie z poziomami ESOKJ i wymaganiami szczegółowymi zawartymi w podstawie programowej języki obce do I etapu kształcenia;
- potrafi wyszukać bardzo proste informacje w prostych tekstach – czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania;
- potrafi odbierać ze zrozumieniem proste wypowiedzi dotyczące typowych zagadnień i sytuacji;
- potrafi tworzyć bardzo proste wypowiedzi dotyczące typowych zagadnień, odpowiednio do sytuacji;
- przestrzega elementarnych zasad komunikowania się w typowych sytuacjach: dba o kulturę wypowiedzania się, powstrzymuje się od kłamstwa, dostrzega potrzeby innych członków grupy i reaguje na nie;
- uczy się pod bezpośrednim kierunkiem w zorganizowanej formie;
- potrafi uczyć się według otrzymanych wskazówek, bez stałego nadzoru osoby ukierunkowującej czynności uczenia się;
- potrafi połączyć elementy komunikacji niewerbalnej i werbalnej, żeby móc efektywniej się komunikować;
- potrafi w typowych sytuacjach dawać świadectwo przynależności do określonej wspólnoty;
- potrafi korzystać ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych;
- współdziała w grupie na lekcjach oraz zajęciach pozalekcyjnych.

Postawy

- jest otwarty i ciekawy kontaktów z rówieśnikami z innych krajów;
- jest gotów uznać zobowiązania wynikające z przynależności do różnych wspólnot oraz normy zachowywania się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których należy;
- docenia potrzebę uczenia się różnych języków obcych i ma pozytywne skojarzenia z nauką i poznawaniem języków;

- jest gotów do współdziałania z drugą osobą w typowych sytuacjach codziennych;
- rozumie cel samooceny i potrafi ocenić swoje postępy w sposób adekwatny do możliwości ucznia na tym etapie, na przykład za pomocą Europejskiego Portfolio Językowego dla dzieci od 6 do 10 lat;
- potrafi poradzić sobie z niepowodzeniem, np. chętnie poprawia prace, w których są błędy, podejmuje kolejne próby;
- korzysta z możliwości zastosowania zdobytych umiejętności w praktyce (np. śpiewa lub tłumaczy piosenki, stara się zrozumieć/odgadnąć napisy na opakowaniach słodczy lub koszulkach, wykorzystuje znane wyrażenia podczas wakacyjnych podróży itp.);
- jest otwarty na nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne.

Profil kompetencyjny ucznia na II etapie edukacyjnym

Wiedza

- posługuje się odpowiednim do tego poziomu edukacyjnego zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych podstawy programowej *Język obcy nowożytny* do drugiego etapu edukacyjnego;
- posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami);
- posiada podstawową wiedzę o krajach poznawanego języka oraz o kraju ojczystym z uwzględnieniem kontekstu interkulturowego;
- zna podstawowe zasady zachowania wynikające z własnej tożsamości kulturowej i przynależności do wspólnot.

Umiejętności

- potrafi posługiwać się zasobem środków językowych (fonetycznych, leksykalnych, gramatycznych) umożliwiającym rozumienie i tworzenie wypowiedzi zgodnie z poziomami ESOKJ i wymaganiami szczegółowymi zawartymi w podstawie programowej języków obcych do drugiego etapu kształcenia;
- potrafi odbierać ze zrozumieniem niezbyt złożone wypowiedzi;
- potrafi tworzyć i przedstawiać proste wypowiedzi oraz odpowiednio do sytuacji różnicować sposób komunikowania się;
- potrafi wyszukać proste informacje w niezbyt złożonych tekstach;
- potrafi wykorzystać wiedzę do rozwiązywania codziennych zadań i problemów we współdziałaniu w ramach grupy formalnej i nieformalnej w typowych sytuacjach;
- obserwuje swój sposób komunikowania i potrafi go przystosować do wymogów sytuacji;
- potrafi w typowych sytuacjach zachowywać się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których należy;
- potrafi uczyć się pod kierunkiem w zorganizowanej formie oraz indywidualnie według otrzymanych wskazówek, bez nadzoru osoby ukierunkowującej;
- stosuje podstawowe strategie komunikacyjne (interakcyjne, kompensacyjne, metajęzykowe) oraz wykorzystując odpowiednie zasoby, w tym technologie informacyjno-komunikacyjne;
- monitoruje własny proces uczenia się, wykorzystując różne narzędzia samooceny adekwatnie do drugiego etapu edukacyjnego;
- współpracuje w grupie (np. przy realizacji wspólnych szkolnych i pozaszkolnych projektów językowych).

Postawy

- jest świadomy oddziaływania języka na innych ludzi oraz potrzeby używania języka w sposób pozytywny i odpowiedzialny społecznie;
- nie boi się podejmować ryzyka i przełamywać bariery językowej;
- docenia i rozumie zalety współpracy w grupie;
- jest tolerancyjny i ciekawy innych kultur oraz gotów do występowania w obronie wspólnot, do których należy oraz do poszanowania innych wspólnot;
- jest gotów do współdziałania w ramach grupy nieformalnej;
- docenia potrzebę uczenia się języka obcego i ma pozytywne skojarzenia z nauką języka;
- chętnie korzysta z możliwości, aby wykorzystać zdobyte umiejętności w praktyce (np. śpiewa lub tłumaczy piosenki, odgaduje napisy na opakowaniach słodczy lub koszulkach, wykorzystuje znane wyrażenia podczas wakacyjnych podróży itp.);
- jest otwarty na stosowanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie uczenia się.

Profil kompetencyjny nauczyciela

Profil kompetencyjny nauczyciela rozwijającego u uczniów kompetencję porozumiewanie się w językach obcych na pierwszym i drugim etapie kształcenia

Wiedza

- zna i rozumie definicje kompetencji kluczowych zgodnie z Zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie;
- zna i rozumie metody i formy pracy służące kształtowaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych zarówno podczas lekcji, jak i w innych sytuacjach edukacyjnych i wychowawczych, adekwatnie do wieku rozwojowego ucznia;
- zna i rozumie zasady oceniania opisowego, kształtującego oraz udzielania informacji zwrotnej.

Umiejętności

- rozumie, na czym polega oraz rozpoznaje, w jakich działaniach i zachowaniach przejawia się kompetencja porozumiewanie się w językach obcych;
- rozumie potrzebę kształtowania i wpływ kompetencji porozumiewania się na sukces edukacyjny uczniów na kolejnych etapach kształcenia oraz dba o jej rozwijanie u uczniów;
- stosuje strategie i metody nauczania, które prowadzą do kształtowania u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- dba o stopniowy rozwój indywidualnych strategii uczenia się w procesie przyswajania języków obcych, wspólnie z uczniem poddaje refleksji efektywność stosowanych strategii uczenia się i nauczania;
- wspiera uczniów w uczeniu się, jasno pokazując, w jakim kierunku zmierzają, a przy tym w sposób spójny odwołuje się do już nabytej przez nich wiedzy, umiejętności i postaw potrzebnych do dalszej pracy nad kompetencją;
- potrafi pokazać uczniom atrakcyjność posiadania kształtowanej kompetencji i jej wysoką wartość w różnych aspektach życia;

13

- indywidualizuje proces dydaktyczny oraz wspiera rozwój postawy autonomicznej ucznia w procesie uczenia się języka obcego;
- współpracuje w zespole nauczycieli przy wykonywaniu wspólnych zadań i projektów, w tym projektów międzynarodowych, międzykulturowych i różnojęzycznych oraz podejmuje inicjatywy i działania służące otwarciu się na inne kultury i języki;
- posiada umiejętność nauczania całościowego, holistycznego i jest otwarty na współpracę z nauczycielem nauczania zintegrowanego w zakresie kształtowania wybranych elementów kompetencji porozumiewania się w językach obcych (pierwszy etap edukacyjny);
- dostrzega rolę nauczycieli innych przedmiotów w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych (drugi etap edukacyjny);
- rozumie, że jest często postrzegany przez dzieci jako autorytet, stąd jego postawa i reprezentowane wartości mają duże znaczenie dla rozwoju osobowości ucznia (pierwszy etap edukacyjny);
- posiada umiejętność formułowania informacji zwrotnej kierowanej do ucznia i rodziców oraz sporządzania oceny opisowej oraz kształtującej;
- rozwija umiejętność samooceny (pracy z portfolio językowym) w sposób dostosowany do potrzeb i możliwości uczniów;
- rozwija współpracę z rodzicami i postrzega ich jako ważnego partnera w budowaniu motywacji i zaangażowania uczniów w naukę języka obcego;
- własną postawą modeluje przestrzeganie zasad właściwej kultury komunikowania się w różnych kontekstach, partnerskiego dialogu i współdziałania z uczniami.

Postawy

- ustawicznie doskonalili swój warsztat pracy oraz własne umiejętności posługiwania się nauczonym językiem;
- wykazuje zdolności i gotowość do realizacji działań artystycznych i ludycznych (plastycznych, muzycznych, teatralnych, tanecznych) w ramach edukacji językowej, a poprzez to kształtuje świadomość i ekspresję kulturalną;
- jest otwarty na nowe koncepcje w nauczaniu i gotowy do zmiany stosowanych metod i technik pracy w wyniku zdiagnozowanych problemów;
- ustanawia i stosuje jasne zasady zachowania adekwatnie do wieku rozwojowego uczniów, umożliwiające tworzenie atmosfery zaufania, otwartości i wzajemnego szacunku oraz sam konsekwentnie ich przestrzega, np. dzięki wykorzystaniu elementów oceniania kształtującego;
- buduje i dba o relacje z uczniami i ich rodzicami oraz ze wszystkimi osobami, które uczestniczą w procesie kształtowania kompetencji porozumiewania się.

Adresaci szkoleń

Pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych, doradcy metodyczni i trenerzy oświaty

Cel ogólny

Przygotowanie do procesowego wspomaganie szkół w obszarze kompetencji kluczowej uczniów porozumiewanie się w językach obcych

Cele szczegółowe szkolenia

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje kluczowe, rozumie ich rolę i znaczenie w procesie uczenia się przez całe życie oraz przygotowaniu uczniów do życia społecznego i funkcjonowania w dorosłym życiu;
- uzasadnia potrzebę rozwoju kompetencji porozumiewanie się w językach obcych i wpływ procesu uczenia się–nauczania na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym na ich kształtowanie;
- wskazuje metody i technik uczenia się/nauczania służące rozwijaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych i określa warunki służące ich realizacji na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym;
- zna założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu wspomaganie;
- prowadzi wspomaganie szkoły/przedszkola/placówki w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów, wykorzystując wiedzę na temat metod i technik uczenia się/nauczania;
- organizuje pracę zespołową nauczycieli w celu kształtowania kompetencji kluczowych uczniów;

- określa swój potencjał zawodowy oraz planuje dalszy rozwój w roli osoby prowadzącej wspomaganie szkół/przedszkoli/placówek.

Moduły dotyczące wybranej kompetencji i procesowego wspomagania szkół

- I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia.
- II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji.
- III. Rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym.
- IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych.
- V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.
- VI. Językowe kompetencje komunikacyjne istotne w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.
- VII. Środowisko przyjazne kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.
- VIII. Wspomaganie pracy szkoły w zakresie kształtowania kompetencji porozumiewania się.
- IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół.

Forma realizacji

Szkolenie blended learning

Czas trwania zajęć

Część stacjonarna – ok.70 godzin dydaktycznych, część e-learningowa – ok. 20 godzin

Liczebność grupy szkoleniowej

Około 20 osób

Treści szkolenia

Moduł I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- analizuje założenia kompleksowego wspomagania szkół i zadania instytucji systemu oświaty odpowiedzialnych za wspieranie szkół;
- wskazuje główne zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania szkoły: specjaliści do spraw wspomagania, ekspertów, dyrektora szkoły, nauczycieli;
- planuje wykonanie zadania polegającego na organizacji i prowadzeniu wspomagania trzech szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- Założenia kompleksowego wspomagania szkół/przedszkoli.
- Etapy procesu wspomagania szkół/przedszkoli: diagnoza pracy szkoły, planowanie i realizacja działań służących poprawie jakości pracy szkoły, ocena procesu i efektów wspomagania.
- Zasady działania sieci współpracy i samokształcenia.
- Zadania placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomagania szkół/przedszkoli.
- Wymagania państwa wobec szkół i placówek oświatowych jako kierunek doskonalenia pracy szkoły w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.
- Znaczenie ewaluacji pracy szkoły (zewnętrznej i wewnętrznej) w diagnozie pracy szkoły.
- Zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania: specjaliści ds. wspomagania, eksperta, dyrektora szkoły, nauczycieli oraz innych pracowników szkoły.
- Charakterystyka zadania dla uczestników szkolenia polegającego na wspomaganiu trzech szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Hajdukiewicz M, Wysocka J. (red.), *Nauczyciel w szkole uczącej się. Informacje o nowym systemie wspomagania*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015 r. poz. 2156 oraz z 2016 r. poz. 35, 64, 195, 668 i 1010).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 września 2016 w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. z 2016 r. poz. 1591).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2015 r. poz. 1270).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r. poz. 191).
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U z 2016 r. poz. 198) oraz przepisy wykonawcze do wymienionych ustaw.

[Więcej informacji dotyczących wspomagania szkół](#) na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podawcze: prezentacja, wykład, film.

Metody warsztatowe: praca w grupach (analiza studium przypadku), metaplan, World Café, JIGSAW.

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- definiuje pojęcie kompetencji;
- charakteryzuje kompetencje kluczowe zgodnie z Zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie;
- wykazuje znaczenie kompetencji kluczowych dla przygotowania dzieci i młodzieży do dorosłego życia i funkcjonowania na rynku pracy;
- analizuje zapisy prawa oświatowego, które regulują kwestie związane z rozwijaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- dowodzi ponadprzedmiotowego i interdyscyplinarnego charakteru kompetencji kluczowych;
- opisuje rolę szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- Kompetencje rozumiane jako wiedza, umiejętności i postawy.
- Kompetencje kluczowe w zaleceniu Parlamentu Europejskiego – definicje.
- Społeczne i cywilizacyjne przyczyny ustanowienia kompetencji kluczowych istotnych w procesie uczenia się przez całe życie.
- Kompetencje kluczowe a rozwój intelektualny i psychomotoryczny dziecka.
- Wpływ kompetencji kluczowych na sprawne funkcjonowanie dzieci w dorosłym życiu i na rynku pracy.

21

- Kompetencje kluczowe w zapisach podstawy programowej oraz wymaganiach państwa wobec szkół i placówek.
- Ponadprzedmiotowy charakter kompetencji kluczowych.
- Rola różnych podmiotów środowiska szkolnego w kształtowaniu kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży.
- Zadania osoby wspomagającej szkołę w procesie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, [*Rozwijanie kompetencji kluczowych w szkołach w Europie. Wyzwania i możliwości tworzenia polityki edukacyjnej Raport Eurydice*](#), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012 [online, dostęp dn. 30.08.2016].
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).
- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).
- Raport Eurydice, [*Rozwijanie kompetencji kluczowych w szkołach w Europie. Wyzwania i możliwości tworzenia polityki edukacyjnej*](#), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012 [online, dostęp dn. 30.08.2016].

Moduł III. Rozwój kompetencji porozumiewanie się w językach obcych na I i II etapie kształcenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje poziom rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych adekwatnie do wieku dziecka na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym;
- wyjaśnia znaczenie rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych w procesie edukacji szkolnej i w dorosłym życiu;
- na podstawie badań ogólnopolskich i podstawy programowej wskazuje kierunki kształtowania kompetencji uczniów – porozumiewanie się w językach obcych.

Szczegółowe treści

- Istotne elementy definicji porozumiewania się w językach obcych⁷ kształtowane na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym:
 - sprawność porozumiewania się w języku ojczystym jako baza kompetencji porozumiewania się w językach obcych (rozumienie, wyrażanie, interpretowanie myśli, pojęć i faktów);
 - sprawność w zakresie posługiwania się językiem (słownictwo, gramatyka funkcjonalna, typy interakcji, konteksty posługiwania się językiem);
 - sprawność komunikacyjna i umiejętności mediacyjne,

⁷ Opracowano na podstawie definicji kompetencji kluczowych zawartych w Zaleceniach Rady Europy oraz Polskiej Ramy Kwalifikacji.

- konwencje społeczne i konteksty kulturowe;
- nastawienie do nauki języka (podejście do procesu uczenia się, ciekawość języków i komunikacji międzykulturowej, w tym otwarcie na języki jako jedno z podejść pluralistycznych).
- Kompetencje ogólne i językowe oraz kompetencje komunikacyjne według Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego.
- Znaczenie kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym dla dalszych losów ucznia.
 - Na jakiej bazie budujemy? Kompetencje po zakończeniu przedszkola;
 - Do czego zmierzamy? Na czym uczeń powinien zakończyć kształtowanie kompetencji porozumiewanie się w językach obcych po pierwszym i drugim etapie edukacyjnym;
 - Jaka jest perspektywa? Znaczenie kompetencji porozumiewanie się w językach obcych w dorosłym życiu i na rynku pracy.
- Kompetencja porozumiewanie się w językach obcych w polskiej szkole w świetle badań edukacyjnych.
- Profil kompetencyjny ucznia i profil kompetencyjny nauczyciela na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym w kontekście zapisów podstawy programowej jako kierunku wspomagania szkół.
- Czynniki sprzyjające kształtowaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych, m.in.:
 - strategia nauczania, metod i form pracy, dobranych odpowiednio do etapu rozwojowego;
 - współpraca nauczycieli;
 - praca wychowawcza;
 - współpraca z rodzicami dzieci;

- środki dydaktyczne, w tym narzędzia TIK, w procesie edukacji językowej.

Zasoby edukacyjne

- Muszyński M., Campfield D., Szpotowicz M., [Język angielski w szkole podstawowej – jakość i efekty nauczania. Wyniki podłużnego badania efektywności nauczania języka angielskiego \(2011-2014\)](#), Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 30.09.2016].
- Andrzejewska E., *Kompetencje nauczyciela języków obcych w edukacji wczesnoszkolnej*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2008.
- Candelier M., Schröder-Sura, A., [Wspieranie rozwoju kompetencji różnojęzycznych i międzykulturowych w klasie szkolnej](#), „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2012 [online, dostęp dn. 7.10.2016].
- Dysarz Z., *Poziom rozwoju kompetencji komunikacyjnej dzieci prawidłowo rozwijających się i z zaburzonym rozwojem w ocenie rodziców i nauczycieli*, [w:] *Język w przestrzeni edukacyjnej*, red. R. Mrózek, Uniwersytet Śląski, Katowice 2000.
- [Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie](#), Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Rozwoju Nauczycieli, Warszawa 2001 [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005.
- [Nauczanie wielojęzyczne](#), „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp 23.09.2016].
- Pamuła M., *Metodyka nauczania języków obcych w kształceniu zintegrowanym*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2013.

- [Rozwijanie sprawności receptywnych, „Języki Obce w Szkole”, nr 1/2016](#) [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- [Rozwijanie sprawności produktywnych, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2016](#) [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji z dnia 22 grudnia 2015 r. (Dz. U z 2016 r. poz. 64).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4 (Dz. U. z 2016 r. poz. 520).
- [FREPA oraz pluralistyczne podejścia w Polsce](#) [online, dostęp dn. 7.10.2016].
- [Europejskie Portfolio Językowe: wszystkie wersje online dla różnych grup wiekowych wraz z przewodnikami do pobrania](#) [online, dostęp dn. 7.10.2016].

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze: prezentacja wyników badań.

Metody warsztatowe: analiza dokumentów, dyskusja, metoda „Profil szkoły”, praca w grupach.

Moduł IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje przebieg proces uczenia się;

- określa czynniki wpływające na efektywność procesu uczenia się wynikające z najnowszej wiedzy i badań;
- uzasadnia znaczenie relacji między uczniem a nauczycielem w procesie uczenia się;
- identyfikuje czynniki związane z organizacją pracy szkoły sprzyjające procesom uczenia się;
- wskazuje związek procesu uczenia się z kształtowaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- integruje wiedzę na temat uczenia się z wiedzą dotyczącą procesowego wspomaganiu szkół.

Szczegółowe treści:

- Przebieg procesu uczenia się:
 - etapy procesu uczenia się: od nieświadomej niekompetencji do nieświadomej kompetencji;
 - rozwój prostych i złożonych umiejętności (np. na podstawie taksonomii celów wg. B. Blooma) jako warunek skutecznego nauczania.
- Czynniki wpływające na proces uczenia się:
 - podmiotowość ucznia w procesie uczenia się;
 - znajomość metod i technik służących poznaniu własnych strategii uczenia się;
 - integrowanie wiedzy (nowej z dotychczas posiadaną, wiedzy z różnych dziedzin), hierarchiczne porządkowanie wiedzy;
 - praktyczne wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i umiejętności w szkole oraz codziennym życiu;
 - wpływ motywacji i emocji na przebieg procesu uczenia się;
 - możliwości i ograniczenia ludzkich zdolności do przyswajania informacji.
- Środowiska edukacyjne sprzyjające uczeniu się:

- relacje nauczyciel – uczeń;
- praca zespołowa;
- metody pracy nauczyciela;
- indywidualizacja nauczania;
- organizacja przestrzeni szkolnej.
- Proces uczenia się drogą do kształtowania i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów:
 - wiedza o przebiegu procesu uczeniu się jako podstawa do budowania skutecznej diagnozy pracy szkoły;
 - monitorowanie procesu uczenia się jako istotny element wdrażania zmian służących kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Borek A., Domerecka B., [Dobrze zorganizowana aktywność i bierność](#), System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Dumont H., Istanc D. Benavides F., *Istota uczenia się. Wykorzystanie wyników badań w praktyce*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Hattie J., *Widoczne uczenie się dla nauczycieli*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Ligęza A., Franczak J., [Jak analizuje się wyniki egzaminów zewnętrznych w polskich szkołach? Raport z wyników ewaluacji zewnętrznej](#), System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Marzano R.J., *Sztuka i teoria skutecznego nauczania*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2012.

- Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998.
- Schaffer D.R., Kipp K., *Psychologia rozwoju. Od dziecka do dorosłości*, Harmonia, Gdańsk 2015.
- Taraszkiewicz M., Plewka Cz., *Uczymy się uczyć*, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2010.
- Swat-Pawlicka M., Pawlicki A., [*Analiza niektórych danych w związku z wymaganiem Uczniowie są aktywni*](#), System Ewaluacji Oświaty [online dostęp dn.14.09.2016].
- Tędziągolska M., [*W jaki sposób szkoła mówi, że warto się uczyć?*](#), System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].
- Rosenberg M., *Porozumienie bez przemocy*, Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, Warszawa 2009.

Zalecane metody i techniki pracy

Metody podawcze: prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe: stacje zadaniowe, dyskusja, 5Q, sześć myślowych kapeluszy.

Moduł V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wskazuje sposoby kształtowania u uczniów na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym wiedzy o świecie, społeczeństwie i kulturze obszaru poznawanego języka oraz budowania świadomości różnorodności kulturowej;

- określa obszary pracy szkoły pozwalające kształtować u uczniów na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym zdolność do podejmowania efektywnych działań w różnych obszarach życia;
- opisuje sposoby i metody budowania konstruktywnych relacji uczniów z ludźmi, którzy są innej narodowości lub wyrośli w innej kulturze;
- analizuje uwarunkowania osobowościowe i wyjaśnia sposoby budowania umiejętności radzenia sobie z trudnościami i motywacji wewnętrznej uczniów na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym;
- wskazuje, jaką umiejętność uczenia się, planowania i organizowania własnej nauki oraz poszukiwania źródeł informacji powinien posiadać uczeń na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym, by móc w sposób skuteczny uczyć się języków obcych;
- wspiera nauczycieli w obszarze budowania kompetencji ogólnych uczniów w kontekście rozwijania u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych.

Szczegółowe treści

- Działania podejmowane w szkole w zakresie kształtowania kompetencji międzykulturowej:
 - wprowadzenie nazw, flag, symboli oraz podstawowych tradycji wybranych krajów do nauczanego języka (plakaty, projekty, wystawy);

- zapoznavanie z symbolami narodowymi i regionu pochodzenia, podtrzymywanie tradycji polskich i małej ojczyzny (obyczaje, piosenki, muzyka, potrawy, pamiątki, rekwizyty charakterystyczne dla danego regionu, omawianie legend i baśni charakterystycznych dla własnej i poznawanej wspólnoty);
- budowanie rytuałów i podtrzymywanie tradycji szkoły i małych społeczności, w których dziecko funkcjonuje (np. uczniowski klub sportowy, chór, harcerstwo);
- kształtowanie postaw otwartości i ciekawości wobec innych kultur, np. poprzez prezentacje multimedialne, wirtualne wycieczki zapoznające z najważniejszymi wytworami kultury i osiągnięciami cywilizacyjnymi danego obszaru, ilustrowane książeczki o tematyce wielojęzycznej i różnokulturowej;
- organizowanie uroczystości szkolnych i związanych ze świętami kultury pochodzenia (także regionalnych);
- organizowanie festynów rodzinnych, spotkań oraz realizacja projektów międzypokoleniowych, np. Boże Narodzenie moich dziadków, zabawy moich przodków;
- uwzględnienie obecności uczniów wielojęzycznych, obcojęzycznych, odmiennych kulturowo w środowisku szkolnym – indywidualizacja podejścia podczas zajęć, stwarzanie okazji do prezentowania własnej kultury i zachowań zgodnych z kulturą pochodzenia, wsparcie ze strony nauczycieli i specjalistów w radzeniu sobie z szokiem kulturowym, wspólne świętowanie zgodnie z kulturą pochodzenia uczniów;
- świętowanie Europejskiego Dnia Języków – udział w pokazach, konkursach, przygotowanie prostych prezentacji, nauka zwrotów grzecznościowych w różnych językach;
- wykorzystanie rekwizytów oraz gier planszowych związanych np. z tematyką miast/stolic europejskich;
- zapraszanie i organizowanie spotkań z obcokrajowcami mieszkającymi w otoczeniu szkoły lub współpraca z międzynarodowymi wolontariuszami oraz przygotowanie uczniów do udziału w nich;

- zachęcanie do promowania własnej kultury np. poprzez śpiewanie piosenek, prezentację pamiątek;
 - przygotowanie uczniów do radzenia sobie innością/stresem w sytuacji zetknięcia się z nieznaną kulturą;
 - przygotowywanie uczniów do udziału w międzynarodowych projektach (eTwinning), wymianach i zaangażowanie się w wymiany np. poprzez goszczenie uczniów z innych krajów;
 - współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz edukacji międzykulturowych i językowych, np. British Council, Goethe Institut, Alliance Francaise, ambasady, American Corner;
 - poszerzanie zasobów szkoły o materiały autentyczne (czasopisma, książki, filmy, plakaty, przedmioty) związane z obszarem nauczanego języka.
- Działania nauczycieli służące rozwijaniu autonomii ucznia w procesie nabywania kompetencji porozumiewania się w języku obym:
 - wykorzystanie „Europejskiego portfolio językowego” we wdrażaniu uczniów do umiejętności samooceny i stopniowego nabywania postawy autonomicznej w uczeniu się;
 - dbałość o prawidłową komunikację nauczycieli z uczniami (modelowanie prawidłowych zachowań komunikacyjnych), przestrzeganie stosowania form i zwrotów grzecznościowych w społeczności szkolnej; nauka zwrotów grzecznościowych w różnych językach – stosowanie ich w sytuacjach zabawy i kontekstach lekcji;
 - stwarzanie sytuacji wychowawczych, w których uczniowie komunikują swoje potrzeby;
 - organizowanie wsparcia rówieśniczego dotyczącego codziennych trudności uczniów w szkole, włączanie uczniów w rolę ucznia-pomocnika nauczyciela;

- organizowanie na różnych przedmiotach pracy w parach, grupach, gier dydaktycznych, zadań wymagających od uczniów dzielenia się posiadanymi informacjami; przekazywanie częściowej odpowiedzialności za organizację wycieczek, dyskotek, imprez szkolnych w sposób wymagający porozumiewania się między zespołami wykonującymi różne zadania;
- ewaluacja wybranych zadań w podręcznikach do nauki języków obcych pod kątem aktywnych form nauczania oraz rozwijania umiejętności pracy;
- formułowanie poleceń w sposób zrozumiały dla ucznia;
- przedstawienie celów lekcji w sposób zrozumiały dla ucznia;
- kształtowanie umiejętności zadawania pytań i aktywnego słuchania;
- zapoznanie dzieci z prostymi strategiami uczenia się języków obcych, np. mnemotechniki, grupowanie, skojarzenia;
- poszukiwanie źródeł informacji o/w językach obcych;
- kształtowanie pozytywnego obrazu umiejętności uczniów poprzez udzielanie informacji zwrotnej;
- wykorzystanie nowoczesnych technologii komunikacyjno-informacyjnych (np. Class Dojo, Quizlet, Quizziz, ToonDoo, Bitstrips, FunnyTimes, Funnywow, Bubble.us, Kahoot);
- stwarzanie przestrzeni do działania i współdziałania (praca w parach/grupach) pod bezpośrednim nadzorem osoby dorosłej w zorganizowanych warunkach (pierwszy etap edukacyjny) oraz pod kierunkiem dorosłego w zorganizowanych warunkach (drugi etap edukacyjny), m.in. poprzez wdrażanie uczniów do planowania własnej pracy w oparciu o nacobezu / kryteria sukcesów;
- kształtowanie gotowości do rozwiązywania prostych problemów we współdziałaniu;

- zachęcanie uczniów na drugim etapie edukacyjnym do podejmowania decyzji dotyczących dalszego uczenia się (np. w oparciu o zainteresowania uczniów).
- Wykorzystanie wiedzy dotyczącej kompetencji ogólnych (istotnych dla rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych) w pracy wspomagacza.

Zasoby edukacyjne

- Brophy J., *Motywowanie uczniów do nauki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- [*Europejskie portfolio językowe dla dzieci w wieku 6–10 lat*](#), Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2006 [online, dostęp dn. 26.09.2016].
- Jaroszevska A., *Rozwój świadomości wielokulturowej dziecka – wnioski z przeprowadzonych badań*, „Poliglota”, nr 2(6)/2007.
- Kamińska, J., *Ocenianie osiągnięć uczniów w edukacji wczesnoszkolnej*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2000.
- Karpińska-Musiał B., *Międzykulturowość w glottodydaktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2015.
- Klimowicz A. (red.), *Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2004.
- Komorowska H., *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – Ocena – Testowanie*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2002.
- [*Nauczanie wielojęzyczne, „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015*](#) [online, dostęp dn. 23.09.2016].
- Pawlak M. (red.), [*Autonomia w nauce języka obcego – co osiągnęliśmy i dokąd zmierzamy?*](#) Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM. Poznań–Kalisz–Konin 2008. Repozytorium Uniwersytetu A. Mickiewicza [online, dostęp dn. 6.06.2016].

- [Scenariusze zajęć nt. wielokulturowości i praw cudzoziemców](#), Helsińska Fundacja Praw Człowieka [online, dostęp dn. 3.09.2016].
- *Uczenie się międzykulturowe. Pakiet szkoleniowy*, red. Silvio Martinelli, Mark Taylor, Rada Europy i Komisja Europejska, 2000.

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze: prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe: analiza pola, gwiazda pytań, wirujące plakaty, diagram ryby.

Moduł VI. Językowe kompetencje komunikacyjne istotne w kształtowaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wskazuje metody i techniki nauczania języka obcego adekwatne do pierwszego i drugiego etapu edukacji, które kształtują kompetencję porozumiewania się w językach obcych;
- wyjaśnia znaczenie wybranych metod i technik nauczania umożliwiających uczniom podejmowanie konkretnych działań językowych stosownie do kontekstu i wieku rozwojowego;

- podkreśla znaczenie ekspozycji na język, efektywnej korekty błędów językowych oraz zwiększania czasu przeznaczonego na swobodne wypowiedzi uczniów dla podnoszenia jakości nauczania języków obcych;
- wspiera nauczycieli w obszarze doskonalenia ich warsztatu pracy związanego z kształtowaniem u uczniów językowych kompetencji komunikacyjnych;
- inicjuje współpracę nauczycieli w zakresie dzielenia się dobrymi praktykami i obserwacji koleżeńskich.

Szczegółowe treści

- Prezentacja metod i technik efektywnych w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym:
 - techniki pracy z flashcards;
 - stacje zadaniowe;
 - elementy LDL (uczenie się poprzez nauczanie);
 - kamishibai;
 - mini prezentacje;
 - projekty i mini projekty;
 - techniki dramy;

- praca z książeczką ilustrowaną w języku obcym (np. children's picture book, album de jeunesse).
- Zarządzanie procesem lekcyjnym w celu wzmacniania ekspozycji ucznia na język obcy:
 - nadrzędność sprawności rozumienia ze słuchu i mówienia, ze szczególnym zwróceniem uwagi na rozwój sprawności prowadzenia rozmowy (inicjowanie/kończenie rozmowy, zadawanie pytań, tzw. classroom language);
 - formułowanie instrukcji i poleceń w sposób zrozumiały dla ucznia, konsekwentne prowadzenie lekcji w języku obcym;
 - stosowanie zadań, w których uczeń odgaduje znaczenie nowych słów, stawia hipotezy, manipuluje nową wiedzą oraz stosuje ją w odniesieniu do własnych potrzeb i w różnych kontekstach sytuacyjnych;
 - pozostawienie uczniom czasu na oswojenie się z nowym słownictwem oraz z danymi zjawiskami językowymi;
 - wdrażanie ucznia do pracy według otrzymanych wskazówek bez nadzoru osoby ukierunkowującej;
 - wspieranie spontanicznych wypowiedzi uczniów, prowokowanie interakcji, wykorzystywanie naturalnych zdolności aktorskich dzieci oraz ich braku zahamowań w mówieniu;
 - organizowanie sytuacji edukacyjnych, w których uczeń może stosować nowe słowa i zwroty w wielu różnych sytuacjach czy kontekstach językowych;
 - strategia korekty błędów: akceptacja błędów/niepełnych wypowiedzi/echo językowe, unikanie nadmiernej koncentracji na poprawności językowej, akceptacja spontanicznych wypowiedzi uczniów wspieranych gestykulacją przy jednoczesnym dostarczaniu wielu poprawnych wzorców językowych;

- stosowanie zróżnicowanych form powtarzania tego samego materiału językowego tak, aby uczniowie chętnie i z radością ćwiczyli słowa i zwroty.
- Planowanie systemowej pracy z wykorzystaniem poznanych metod i technik:
 - budowanie/modyfikacja planów pracy dydaktycznej w kierunku wzmocnienia działań służących kształtowaniu kompetencji porozumiewania się;
 - identyfikowanie wskaźników efektywnej lekcji języka obcego prowadzącej do podejmowania przez uczniów działań językowych (proporcje czasu mówienia nauczyciela vs ucznia, praca w parach/grupach vs lekcja frontalna, zadania motywującego do aktywności, komunikacji i współpracy);
 - prezentacja dobrej praktyki – uczestnictwo w sieci współpracy i samokształcenia;
- Wpieranie nauczycieli w planowaniu rozwoju zawodowego służącego doskonaleniu umiejętności kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - poszerzanie wiedzy z zakresu programów mobilności ponadnarodowych dla nauczycieli języków obcych (Erasmus+ , stypendia Goethe Institut, staże itp.);
 - prezentacja przykładowych stowarzyszeń zrzeszających nauczycieli języków obcych oraz wymiana doświadczeń i informacji przez uczestników;
 - wymiana doświadczeń w zakresie udziału w różnych formach doskonalenia, np. programach mobilności, szkoleniach, kursach online.

Zasoby edukacyjne

- Andrzejewska E., *Kompetencje nauczyciela języków obcych w edukacji wczesnoszkolnej*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2008.
- Dryjska M., [Jak uczyć metodą stacji dydaktycznych? Charakterystyka metody i przykłady](#), „Języki Obce w Szkole”, nr 2/2015 [online, dostęp dn. 18.06.2016]. Gardner H., *Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce*, Media Rodzina, Poznań 2002.
- Kleban M., *Pakiet metodyczny dla nauczycieli języków obcych II etapu edukacyjnego*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2014.
- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2005.
- Kotarba-Kańczugowska M., [Dynamika wczesnej nauki języków obcych, czyli o tym, co dzieje się na styku przedszkola ze szkołą podstawową](#), „Języki obce w szkole”, nr 1/2013, s. 16-21 [online, dostęp dn. 29.09.2016].
- Janowska I., *Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych. Na przykładzie języka polskiego jako obcego*, Wydawnictwo Universitas, Kraków 2011.
- Pamuła M., *Metodyka nauczania języków obcych w kształceniu zintegrowanym*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2006.
- Pamuła M., Sikora-Banasik D., *Inteligencje wielorakie na zajęciach języka angielskiego, czyli jak skutecznie i ciekawie uczyć dzieci w młodszych wiekach szkolnym*, CODN, Warszawa 2008.
- Przetacznikowa M., *Rozwój psychiczny dzieci w wieku od 6 do 10 lat*, [w:] B. Wilgocka-Okoń (red.), „Edukacja wczesnoszkolna”, WSiP, Warszawa 1985.
- Sowińska H., Misiorna E., Michalak R., *Konteksty edukacji zintegrowanej*, Wydawnictwo ERUDITUS, Poznań 2002.

- Spitzer M., *Jak uczy się mózg*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
- Tokarz D., *Wykorzystanie narzędzi TIK na lekcjach języka angielskiego na przykładzie projektów e-twinning*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4/2012.

Stowarzyszenia nauczycieli w Polsce:

- [International Association of Teachers of English as a Foreign Language IATEFL Poland](#) [online, dostęp dn. 29.03.2016].
- [Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli i Wykładowców Języka Rosyjskiego](#) [online, dostęp dn. 29.03.2016].
- [Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Niemieckiego](#) [online, dostęp dn. 29.03.2016].
- [Polskie Towarzystwo Neofilologiczne](#) [online, dostęp dn. 29.03.2016].
- [Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Francuskiego w Polsce PROF. EUROPE](#) [online, dostęp dn. 29.03.2016].

Zalecane formy i metody pracy

Metody warsztatowe: LDL, stacje zdaniowe, giełda pomysłów/wymiana doświadczeń.

Moduł VII. Środowisko sprzyjające kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wyjaśnia rolę środowiska szkolnego w motywowaniu uczniów do rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych;
- wskazuje elementy klimatu społecznego w szkole, które wpływają na rozwijanie kompetencji porozumiewania się w językach obcych na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym oraz możliwości ich kształtowania;
- ustala możliwości aranżowania przestrzeni szkolnej w sposób sprzyjający rozwijaniu wskazanej kompetencji;
- wskazuje sposoby indywidualizacji nauczania oraz dostosowania wymagań do potrzeb i możliwości uczniów na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym;
- potrafi wspomagać szkołę w tworzeniu środowiska sprzyjającego rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole podstawowej.

Treści szczegółowe

- Tworzenie atmosfery sprzyjającej skutecznemu rozwijaniu u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym, np.:
 - kreowaniu efektywnych sytuacji edukacyjnych i budowanie poczucia bezpieczeństwa uczniów;
 - motywowanie uczniów do rozwijania własnej kompetencji komunikacyjnej poprzez udzielanie informacji zwrotnej i wspieranie uczniów w realizacji zadań;
 - sposoby oceniania sprzyjające rozwijaniu kompetencji (m.in. strategie oceniania kształtującego);
 - relacje uczeń–nauczyciel jako czynnik modelujący wzorce komunikacyjne, w tym znaczenie informacji zwrotnej;
 - praca z rodzicami o zróżnicowanych możliwościach w zakresie kształtowaniu kompetencji ich dzieci.

- Indywidualizacja działań podczas lekcji języka obcego, np.:
 - budowanie podstaw postaw autonomicznych uczniów w procesie uczenia się języków;
 - uwzględnianie indywidualnych stylów uczenia się języków obcych;
 - dostosowanie wymagań wobec uczniów do ich potrzeb i możliwości edukacyjnych, w tym rozwijanie językowych aktywności komunikacyjnych: recepcja ustna, produkcja ustna ciągła lub w interakcji, recepcja pisemna, produkcja pisemna, mediacja, komunikacja niewerbalna w zależności od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia, potrzeb oraz zainteresowań uczniów.
- Organizacja przestrzeni szkolnej i wyposażenie szkoły jako czynnik wpływający na rozwój kompetencji uczniów porozumiewanie się w językach obcych na pierwszym i drugim etapie edukacyjnym:
 - adaptacja pomieszczeń;
 - aranżacja przestrzeni w klasie, która wspiera językową aktywność uczniów (np. kącik na dywanie do wspólnych zabaw i gier językowych);
 - wyposażenie biblioteki szkolnej w materiały autentyczne stanowiące wytwory kultury danego obszaru językowego;
 - środki dydaktyczne dostępne w szkole, w tym ilustrowane książeczki w językach obcych.
- Rola osoby wspomagającej w tworzeniu środowiska sprzyjającego rozwijaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych w szkole podstawowej.

Zasoby edukacyjne

- Black, P., Harrison Ch., Lee C., Marshall B., William D., *Jak oceniać, aby uczyć*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2006.
- Bajorek A., Bartosz-Przybyło I, Pamuła M., Sikora-Banasik D., *Europejskie portfolio językowe dla dzieci od 6 do 10 lat*, CODN, Warszawa 2006.
- Costa D. i in., *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, tłum. W. Martyniuk, CODN, Warszawa 2003.
- Czetwertyńska G., *Informacja zwrotna. czyli dialog ucznia z nauczycielem*, „Języki Obce w Szkole”, nr 6/2005, s. 20-22.
- Harmin M., *Jak motywować uczniów do nauki*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Kamińska J., *Ocenianie osiągnięć uczniów w edukacji wczesnoszkolnej*, Wyd. Harmonia, Gdańsk 2000.
- Komorowska H., *Europejski system opisu kształcenia językowego w pracy nauczyciela*, „Języki Obce w Szkole. My w Europie” nr 6/2003, s. 74-79.
- Komorowska H., *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – Ocena – Testowanie*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2002.
- Napiontek O., Pietrasik J., Szaniawska M., *Prawa dzieci z ADHD*, Fundacja Civis Polonus, Warszawa 2006.

Zalecane formy i metody pracy

Metody warsztatowe: 5Q, kaskadowy model diagnozy (diagnoza pogłębiona), SWOT – analiza potencjału szkoły w kreowaniu środowiska przyjaznego uczeniu się języków obcych; prezentacja wybranych stron internetowych i narzędzi TIK do nauczania języków obcych, wymiana doświadczeń, giełda pomysłów.

Moduł VIII. Wspomaganie pracy szkoły w rozwoju kompetencji porozumiewanie się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- projektuje lub dostosowuje narzędzia diagnostyczne użyteczne w badaniu potrzeb rozwojowych szkoły;
- zna lokalną politykę oświatową oraz potrzeby grup zainteresowanych rozwijaniem kompetencji porozumiewanie się w językach obcych;
- analizuje informacje niezbędne do formułowania celów rozwojowych oraz definiuje potrzeby szkoły na podstawie zebranych informacji;
- tworzy warunki przyjazne uczeniu się we współpracy, buduje pozytywne relacje i motywację uczestników procesu wspomagania;
- planuje działania ewaluacyjne, definiuje wskaźniki efektywności, formułuje wnioski i rekomendacje dotyczące dalszych działań wspomagających.

Szczegółowe treści

- Diagnoza pracy szkoły w obszarze kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
 - źródła informacji i danych o efektach pracy szkoły w aspekcie kompetencji porozumiewania się i możliwości ich wykorzystania w procesie wspomagania;
 - wykorzystanie wyników badań ogólnopolskich w procesie diagnozy szkoły (nt. efektywności procesu nauczania języków obcych);
 - narzędzia diagnostyczne, np. kwestionariusze rozmów z uczniami, nauczycielami i rodzicami, schematy pracy grup fokusowych, kwestionariusze analizy raportów i dokumentacji szkolnej – tworzenie i dostosowanie;
 - warsztat diagnostyczno–rozkowy elementem procesu diagnozy w obszarze kompetencji komunikowania się w językach obcych przez uczniów;
 - rola osoby wspomagającej na etapie diagnozy.
- Planowanie działań szkoły na rzecz rozwijania kompetencji porozumiewanie się w językach obcych:
 - wykorzystanie informacji płynących z diagnozy do wytyczania kierunków działań i konstruowania celów;
 - metody planowania doskonalenia nauczycieli, wdrożenia działań i ewaluacji;
 - formy doskonalenia nauczycieli służące rozwojowi kompetencji uczniów: porozumiewanie się w językach obcych;
 - odpowiedzialność nauczycieli różnych przedmiotów za realizację działań związanych z kształtowaniem kompetencji porozumiewanie się w językach obcych;

- rola osoby wspomagającej na etapie planowania zmian.
- Wdrażanie zmian na etapie realizacji:
 - rola specjalistów i ekspertów w realizacji zaplanowanych działań;
 - praca zespołów nauczycielskich w procesie wdrażania zmian;
 - przekładanie doświadczeń szkoleniowych nauczycieli na codzienną praktykę szkolną;
 - utrwalanie zmiany oraz nabytych umiejętności;
 - monitorowanie wdrożenia – techniki uzyskiwania bieżącej informacji zwrotnej jako stały element działań wdrożeniowych;
 - wsparcie szkoły przez osobę wspomagającą na etapie wdrażania zmian.
- Realizacja działań wspomagających szkołę w rozwijaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych.
- Podsumowanie działań realizowanych w szkole:
 - metody i narzędzia podsumowywania i ewaluacji procesu wspomagania;
 - wspólna ocena analiza wniosków i ocena efektów.
- Sieci współpracy i samokształcenia jako forma pracy pomocna w procesie wspomagania szkoły:
 - rola sieci;
 - metody pracy w sieci służące wspieraniu nauczycieli w kształtowaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych.

Zasoby edukacyjne

- [Informacje dotyczące zasad prowadzenia wspomagania szkół i organizowania sieci współpracy i samokształcenia wraz z materiałami szkoleniowymi](#), Ośrodek Rozwoju Edukacji
- Bridges, W., *Zarządzanie zmianami. Jak maksymalnie skorzystać na procesach przejściowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- Kotter, J., Rathgeber, H., Mueller, P., *Gdy góra lodowa topnieje. Wprowadzanie zmian w każdych okolicznościach*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2008.
- Kordziński.J., *Nauczyciel – trener – coach*, Wolter Kluwer, Warszawa 2013.
- Szlęk A. (red.), [Pakiet edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu Część 5. Analiza potrzeb Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji](#) [online, dostęp dn. 10.09.2016].
- Raport: [Język angielski w szkole podstawowej – jakość i efekty nauczania. Wyniki podłużnego badania efektywności nauczania języka angielskiego \(2011-2014\)](#), Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 30.09.2016].

Zalecane formy i metody pracy

Metody warsztatowe: Mapa źródeł informacji, drzewko decyzyjne, analiza SWOT, rybi szkielet, procedura U, wyznaczanie celów metodą SMART, profil szkoły planowanie z przyszłości, gwiazda pytań, harmonogram Gantt'a, tworzenie narzędzi pomocnych w zainicjowaniu współpracy, m.in. scenariusza rozmowy z dyrektorem, praca nad scenariuszami, opracowanie bazy pytań kluczowych, koło priorytetów.

Moduł IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje, które powinna rozwijać osoba odpowiedzialna za wspomaganie szkół;
- określa swoje mocne strony, które wykorzysta wspomagając szkoły;
- identyfikuje swoje deficyty, które utrudnią prowadzenie wspomagani szkół;
- wyznacza kierunek rozwoju zawodowego i przygotowuje plan działania.

Treści szczegółowe

- Kompetencje potrzebne do prowadzenia procesu wspomagania na czterech etapach:
 - pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły;
 - ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia potrzeb szkoły;
 - zaplanowanie form wspomagania i sposobów ich realizacji;
 - ocena przebiegu i efektów.
- Analiza własnych zasobów i ograniczeń, które mają wpływ na realizację wspomagania:
 - stosunek do wspomagania jako zadania (relacja ja – zadanie);
 - stosunek do innych osób zaangażowanych w proces wspomagania (relacja ja – inni);
 - postrzeganie siebie jako osoby wspomagającej (relacja ja – ja).

- Zasoby zewnętrzne jako wsparcie dla osoby prowadzącej proces wspomaganie.
- Indywidualne cele rozwojowe oraz cele rozwojowe własnej instytucji.
- Plan rozwoju własnego w kontekście zadań stojących przed osobą prowadzącą wspomaganie szkół/przedszkoli.

Zasoby edukacyjne

- Boydell T., Leary M., *Identyfikacja potrzeb szkoleniowych*, Wolters Kluwer, Kraków 2006.
- [Profil kompetencyjny osoby odpowiedzialnej za wspomaganie szkoły](#), [w:] Hajdukiewicz M. (red), *Jak wspomagać pracę szkoły? Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomagania. Zeszyt 1. Założenia nowego systemu doskonalenia nauczycieli*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015 [online, dostępny dn. 16.09.2016]
- Ośrodek Rozwoju Edukacji, [Materiały szkoleniowe – Letnia Akademia SORE](#) [online, dostęp dn. 16.09.2016].
- Ośrodek Rozwoju Edukacji, [Materiały szkoleniowe – Zimowa Akademia SORE](#) [online, dostęp dn. 16.09.2016].
<https://doskonaleniesieci.pl/Upload/Artykuly/zaspa/Zalaczniki.zip>

Zalecane metody i techniki pracy

Metody warsztatowe: praca zespołowa, praca indywidualna (refleksja, autodiagnoza, planowanie), koło diagnostyczne, plan osobistego rozwoju.